

انقلاب مشروطه اولین مبارزه ضد استعماری

پژوهشگاه مطالعات علوم انسانی

هادی زرنگ زاد

در پنجم اوت ۱۹۰۶ فرمان مشروطه به امضای مظفرالدین شاه رسید

آن سر بر آورد. مهرپرستی آیین زرتشت، مانی و مزدک سه عنصری بوده‌اند که تأثیری ژرف بر فرهنگ و تفکر جهان گذاشتند؛ ایران کشوری است که بیشترین سهم تکوین تمدن اسلامی را دارد؛ هم متولی جور بود و هم مدافع عدل. نزدیک به پانصد سال حکومت عباسیان به کمک ایرانیان و سپس ترکها بر سر پا ماند؛ انقراض عباسیان نیز به همت ایرانیان انجام شد همانگونه که در انقراض امویان وجود کشوری همچون ایران نقطه پایانی برای پیشروی غرب یعنی

می‌نماید که همواره نقش حساسی در صحنه جهانی به عهده داشته است. این نقش‌ها خوب یا بد زیان آور یا سودبخش هیچ چیزی را تغییر نمی‌دهد. با قدرت گیری هخامنشیان، تمدن کهن بابل و آشور که به تباهی گراییده بود بر چیده شد و مصر فرعون‌ی هم از پی آنها رفت، جنگ ایران و یونان که نخستین مقابله شرق و غرب بود که از یک سو شخصیت شرق را تحکیم کرد و از سوی دیگر محرک رستاخیز فرهنگ یونان شد که روم جانشین آن گردید و سپس اروپا از

ایران سرزمین انسانهایی است دلاور که بار یک دوران دراز مشقت بار تاریخ را بر پشت دارند. کشور ما ایران از وضعیت جغرافیایی ویژه برخوردار بوده و بر سر راه شرق و غرب قرار داشته و در تاریخ نقش‌ها ایفا کرده است. گاهی داور بوده، زمانی میانجی، دراز زمانی توازن بخش و حایل شرق و غرب، با آنکه قرن‌ها است که ایران دیگر نه ابر قدرت سیاسی آنگونه که در عصر هخامنشی و ساسانی بوده و نه ابر قدرت فرهنگی آنگونه که در قرن اول هجری، باز چنین

رومیان می گذارد. سلطه عربیت از شرق فرات به این سو متوقف می شود و حمله ترکهای عثمانی به شرق شکست می خورد به تحلیل دیگر نوعی تعدیل و تثبیت در نظم ایران در گرداگرد آن شکل می گیرد. کمونیسم از شمال در مرز ایران متوقف می شود و استعمار انگلیس در مرز شرقی ایران از پیشروی باز می ماند.

در واقع ایران نخستین کشور آسیایی بعد از ژاپن است که حکومت مشروطه و سلطه قانون را پذیرا می شود؛ انقلاب مشروطیت در کشور ما فراز و نشیبهای بسیار پیموده و قصه ای شنیدنی دارد. در آغاز قرن بیستم، ملت ایران تلاش سرنوشت سازی را در راه کسب آزادی و حاکمیت ملی پیروز مندانه به

که آنچه در این روزها گذشته گاه در حدی باور نکردنی است؛ نهضت مشروطیت ایران از اواسط دوران ناصری که از تیره ترین ادوار تاریخ ایران می باشد پایه گرفت.

در این رابطه گروه کثیری از روحانیون مانند سید محمد طباطبایی - سید عبدالله بهبهانی - شیخ خراسانی به همراهی عده ای از روشنفکران آن زمان مثل میرزا

محمد حسن نائینی - ملک الشعرا بهار - ادیب الممالک فراهانی - سید جمال الدین اسدآبادی - احتشام السلطنه - سید حسن تقی زاده - نصرالله خان مشیرالدوله ... زمزمه مشروطیت را از گوشه و

نتیجه رساند. انقلاب مشروطه در شرایطی که کشور ما یک درصد با سواد داشته و از دیدگاه سیاسی و نظامی، اقتصادی، هیچ بودیم. به پیروزی می رسد جنبش مشروطیت ایران اولین چراغ روشنی است که در میان ملت های آسیایی و آفریقایی پرتو افشان شد و به عنوان نهضتی مترقی و ضد استعماری نمونه ای شد تا ملل دیگر از پرتو آن راه مبارزات خود را هموار سازند، اگر در مقایسه باشیم اثر این نهضت کمتر از انقلاب فرانسه نیست بلکه بخاطر مردانگی ها و فداکاری هایی که جانبازان طریق آزادی از خود نشان دادند گاه درخشانتر و ستایش برانگیزتر از آن چیزی است که فرانسویان در انقلاب کبیر از خود نشان دادند؛ جانبازان مشروطه حماسه وار در میان خون و آتش طریق آزادی را تا به انتها پیمودند و پرچم مردمی را بر فراز قصور کهن و حکومت استبدادی افراشتند، در تجلیل روزهایی چنین هر چه گفته شود کم است، چرا

کنار ایران سر دادند؛ این زمزمه اگر چه با واکنشهای سخت عوامل استبداد روبرو شد ولی هر روز طنین بیشتری یافت؛ در آن روزها دو کشور روسیه تزاری و انگلستان حاکمان اصلی سرنوشت ایران بودند؛ امپراطوری عثمانی نیز در همسایگی ایران با رژیم مشابه قرار داشت. تنها در چین نغمه های آزادی به گوش می رسید، در چنین وضعیتی بود که مجاهدان مشروطیت با بهره روری از نیروی توده ستم کشیده ایران یکپارچه متحد علیه استبداد و مظالم حکومت مستبد شوریدند، اگر چه در راه کسب آزادی و دموکراسی خونهای بسیار ریخته شد و فرزندان غیور ملت ایران جان خود را در راه آزادی فدا کردند، ولی نهالی که با خون آبیاری شد در پایان این میاززه به درخت تناوری تبدیل شد که استبداد را به خم شدن و شکستن وادار کرد که حاصل این ایستادگی ها و پایمردیها فرمان مشروطیت بوده که سرانجام در ۱۴

اثرات نهضت مشروطه کم تر از انقلاب فرانسه نیست

جمادی الثانی ۱۳۲۴ هجری. قمری برابر با پنجم اوت ۱۹۰۶ توسط تصارالله خان مشیرالدوله از امضای مظفرالدین شاه گذشت به این ترتیب مجلس شورای

ملی به وجود آمد مجلسی که رشته های ارتباطی دولت و ملت را به هم متصل می کرد و جدائی دولت از ملت را محکوم. مجلسی که مظهر افکار عامه و احتیاج مملکت بود، مجلسی که می باید نگهبان عدل و عدالت ملی باشد. هدف جنبش مشروطیت را می توان به چندین اصل زیر تقسیم کرد.

۱- بکار بردن مهندسی اجتماعی برای دستیابی

به توسعه ملی

۲- کسب آزادی فردی به منظور شکوفایی عقل

و اندیشه

۳- دستیابی به برابری در حقوق برای همگان

بدون در نظر گرفتن اصل و نسب

۴- تاسیس دولتی مدرن و تلاش در راه مدرنیزه

کردن ایران

۵- ایجاد شبکه های ارتباطی بین شهری از

طریق جاده سازی و احداث راه آهن سراسری

۶- تقویت حس اشتراک قومی

۷- ایجاد دستگاه اداری منظم

۸- ایجاد دستگاه قضایی مستقل

۹- ایجاد دستگاه ثبت اسناد و احوال

۱۰- ایجاد نام و نام خانوادگی و صدور شناسنامه

برای همه مردم

۱۱- تشکیل دستگاهی برای تهیه آمار و

سرشماری

۱۲- تاسیس دانشگاه و مدارس عالی

۱۳- ایجاد دستگاه مالی و موسسات بانکی برای

چاپ اسکناس و ضرب سکه ها

۱۴- ایجاد دستگاه پست و تلگرافه تلفن، رادیو

و تلویزیون

۱۵- گسترش مطبوعات برای عامه مردم و

گسترش زبان فارسی به عنوان عامل ارتباط میان

مردم